

3. О.І. Білан; за аг. ред. О.В. Низковської. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». 256 с.
4. Стаєнна О. Громадянське виховання дітей старшого дошкільного віку як педагогічна проблема.
5. Сухомлинський В.О. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності Дошкільне виховання. 2003. № 3.
6. Методичні рекомендації «Щодо формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку». С.3-4
7. І. Кичата, О. Каплуновська, Ю.Палець. Парціальна програма національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку «Україна – моя Батьківщина»
8. Ольга Косенко Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти. «Дитина в соціумі» // Дошкільне виховання. 2021. №4. С.3-8

Гаврилюк Любов,
заступник директора з навчально-виховної роботи,
учитель історії та правознавства
гімназії №4
Шепетівської міської ради
Хмельницької області

Роль демократичного громадянського суспільства у формуванні громадянської компетентності

У даній статті проаналізовано роль громадянського суспільства у формуванні громадянської компетентності учнів. Адже одним із найактуальніших завдань сучасної освіти і виховання в Україні є створення умов для формування людини-громадянина, для якої демократичне громадянське суспільство є осередком для розкриття її творчих можливостей, задоволення особистих та суспільних інтересів. Це може забезпечити система громадянської освіти, що має на меті підготовку молоді до активної участі в житті демократичного суспільства і формування її громадянської компетентності.

Ключові слова: громадянське суспільство, громадянськість, соціальна активність, демократія, громадянин.

Громадянське суспільство – суспільство,
створивши яке, громадянин усвідомлює,
що не він має служити державі, а держава – йому.
Євген Головаха

Одним із найактуальніших завдань сучасної освіти і виховання в Україні є створення умов для формування людини-громадянина, для якої демократичне громадянське суспільство є осередком для розкриття її творчих можливостей, задоволення особистих та суспільних інтересів. Це може забезпечити система громадянської освіти, що має на меті підготовку молоді до активної участі в житті демократичного суспільства і формування її громадянської компетентності[1]. Визначальною рисою людини-громадянина має бути громадянськість. Громадянськість – це готовність людини реалізувати свої права та обов'язки, поважати права і свободи інших громадян, розуміти відповідальність перед суспільством і державою за свої вчинки[2].

Усі люди живуть у суспільстві, але всі вони неоднаковою мірою залучені до нього. У житті однієї людини спілкування з іншими людьми посідає набагато важливіше місце, ніж у житті іншої. Громадян, які з власної ініціативи беруть участь у загальних для спільноти заходах, спрямованих на вирішення проблем усієї спільноти називають соціально активними. Соціальна активність, як сукупність форм людської діяльності, яка свідомо орієнтована на вирішення певних завдань у займає у громадянському суспільстві важливе місце. Соціально активні люди прагнуть змінити, перетворити або ж зберегти чи зміцнити певний існуючий соціальний лад. Як же вплинути на сучасне молоде покоління, щоб вони були не пасивними а соціально активними громадянами нашої держави? В першу чергу через складові громадянської компетентності, які мають формуватись ще у школі. В закладі,

одночасно з поглибленням знаннєвої та ціннісної, насамперед морально-етичної, складових громадянської компетентності, наголос повинен бути зроблений на соціальну складову, що забезпечує учнів знаннями і навичками, які необхідні для участі у житті класу, школи, громади (співпраця, співробітництво, комунікації, повага до інших, толерантність, права та обов'язки, плюралізм, розв'язання конфліктів, громадянське суспільство).

Потреба в формуванні громадянської компетентності визнається суспільством і державою як одне з найголовніших завдань сучасної освіти та нової української школи. Метою формування громадянської компетентності є: надання молодому поколінню знань про світові демократичні здобутки та особливості становлення демократії в Україні; формування мотивації та основних вмінь, необхідних для відповідальної участі у громадсько-політичних процесах, критично-конструктивне ставлення молоді до життя суспільства; сприяння становленню активної позиції громадян щодо реалізації ідеалів і цінностей демократії в Україні; створення умов учням щодо набуття досвіду громадянської дії, демократичної поведінки та комунікативної взаємодії. В першу чергу, ці знання, на основі яких формуються уявлення про форми і способи життя і реалізації потреб і інтересів особистості в політичному, правовому, економічному, соціальному та культурному просторі демократичної держави взагалі, та української зокрема. Велику увагу потрібно приділити для громадянських вмінь та досвіду участі в соціально-політичному житті суспільства і практичного застосування набутих знань. Кожен має дотримуватися громадянських чеснот, як норм, установок, цінностей та якостей, притаманних громадянину демократичного суспільства. У демократичному суспільстві існує чимало способів соціальної активності. Реалізувати це право може кожен за власним бажанням, але якщо у громадянина буде «неусвідомлена» громадянська компетентність, то він й не буде відчувати бажання приймати участь у соціальному житті суспільства.

Свідомий громадянин розуміє поняття «патріотизм», пошановує національну історію, культуру, мову, звичаї та традиції. У нього завжди присутні відчуття власної гідності, він поважає права людини і свободу особистості. Громадянською цінністю є повага до законів, а також свідоме ставлення до обов'язків і відповідальність за власні вчинки та поведінку. Соціально активні громадяни завжди прагнуть до справедливості, демократії та рівноправності, вони є толерантними[2]. Навколишній світ вони сприймають як багатоманітний, але при цьому мають активну та відповідальну громадянську поведінку і позицію. Основою відповідального ставлення до громадянської компетентності є повага до прав людини. Саме вона передбачає також бажання брати участь у демократичному ухваленні рішень на всіх рівнях, підтримання соціальної та культурної різноманітності, гендерної рівності, соціальної згуртованості, готовності поважати приватність інших людей та брати на себе відповідальність за навколишнє середовище.

Громадянська компетентність тісно переплітається з соціальною компетентністю. Людина, якій притаманні ці компетентності здатна до співробітництва в групі та команді. Вона буде вміти адаптуватись в будь-якій ситуації, їй буде легко визначати особисті цілі та виконувати різні ролі й функції в колективі, планувати, розробляти й реалізувати соціальні проекти індивідуальних і колективних дій, уміння визначати й реалізувати мету комунікації в залежності від обставин, підтримувати взаємини, розв'язувати проблеми в різних життєвих ситуаціях[3]. Кожна людина усвідомлює механізми функціонування соціальної сфери життя громадянського суспільства та свою роль у ньому, намагається здійснювати активну діяльність щодо перетворення соціальної дійсності, готова самостійно приймати рішення й відповідати за їх наслідки, виявляє співчуття до оточуючих і піклується про довкілля. Соціальна компетентність стосується сфери відносин громадянина з іншими людьми, які є не лише представниками певної соціальної спільноти, а й громадянами України, членами громадянського суспільства. Таким чином, соціальна компетентність взаємопов'язана із громадянською компетентністю особистості[4].

Громадянське суспільство, сформоване на основі громадянських цінностей, – це сфера спілкування, взаємодії, спонтанної самоорганізації та самоврядування вільних індивідів на основі добровільно сформованих асоціацій, захищена відповідними законами

від прямого втручання й регламентації з боку держави. Концепція громадянського суспільства сформувалася на початку Нового часу як усвідомлення необхідності, що перехід суспільства до нового якісного стану влаштовуватиме більшість його членів. Громадянське суспільство – це така форма організації суспільства, де існують неконтрольовані державою розвинені політичні, правові, економічні й культурні відносини між окремими індивідами. У ньому безперешкодно виникають різноманітні громадські рухи, діють приватні установи, розвивається громадське життя. Громадянське суспільство створює умови для передачі значної кількості державних функцій органам місцевого самоврядування. Саме воно є основою для формування правової держави й саме розвивається в її умовах. Рівновага між громадянським суспільством і державою відіграє роль одного з головних чинників стабільного демократичного розвитку країни [3].

Виховати в учня громадянську компетентність означає сформувати в нього комплекс особистісних якостей і рис характеру, що є основою специфічного способу мислення та спонукальною силою повсякденних дій, вчинків, поведінки. Це патріотична самосвідомість, громадянська відповідальність і мужність, готовність трудитися для розвитку держави, захищати її, підносити міжнародний авторитет. Це повага до батьків, свого родоводу, традицій та історії рідного народу, усвідомлення своєї незалежності як його представника, спадкоємця й наступника. Це дисциплінованість, працьовитість, завзятість, творчість, почуття дбайливого господаря своєї землі, піклування про її природу, екологію. Ці та інші якості й риси формуються в процесі засвоєння учнями духовних надбань рідного народу, цілеспрямованого національного виховання як системи ідей, поглядів, переконань, традицій, звичаїв та інших форм соціальної політики українського народу, спрямованих на організацію життєдіяльності підростаючих поколінь, виховання їх в дусі природно-історичного розвитку матеріальної і духовної культури нації.

Список використаних джерел та літератури

1. Громадянська освіта/упоряд. Гісем О.О., Мартинюк О.О. – Х.: Вид. група «Ранок», 2018, ст. 45-56
2. Пометун О.І. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки / Пометун О.І. // Вісник програм шкільних обмінів . – 2005. – № 23. – С. 5-7.
Інтернет джерела
3. Формування громадянської компетентності
<https://www.google.com.ua/search?q=громадянська+компетентність+та+її+роль&sxsrf=APwXEdb6emsKkr5H2KsLgyBjh3C>
4. Освіта на основі життєвих навичок <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53>

Гладун Віталій,

старший викладач кафедри філософії освіти,
теорії й методики суспільствознавчих предметів
Миколаївського ОІППО

Концептуальні засади розвитку громадянської компетентності вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти

У статті розглянуто теоретичні засади та сутність громадянської компетентності, проаналізовано її особливості та здійснено порівняння з культурою демократії. Обґрунтовано основні складники розвитку громадянської компетентності та узагальнено основні пропозиції щодо практичних дій упровадження громадянських компетентностей, які можуть бути реалізовані в освітньому процесі. Сформульовано концептуальні засади розвитку громадянської компетентності вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти на прикладі Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

The article discusses the theoretical foundations and essence of civic competence, analyzes its features and compares it with the culture of democracy. The main components of the development of civic competence are substantiated, and the main proposals for practical actions